

The current state of the field of aquaculture, problems of organization and development of aquaculture enterprises in Ukraine. The influence of extension services in the further development of national aquaculture industry.

Extension services, aquaculture, fish industry.

УДК 631.115(075.8)

ОСОБЛИВОСТІ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ДОРАДНИЦТВА В УКРАЇНІ

***Т. П. Кальна-Дубінюк, доктор економічних наук
А. М. Поплавська, магістр****

Розглянуто заходи державного регулювання сільськогосподарської дорадчої діяльності, які можуть бути використані регіонами України як методичні розробки і можуть впроваджуватись у практичну діяльність об'єктів інформаційно-консультаційної інфраструктури та органів державного управління різних рівнів. Визначено особливості державного регулювання сільськогосподарського дорадництва в Україні.

Дорадча діяльність, сільське господарство, державне регулювання.

Відсутність чітких економічних засад державного регулювання завдає значної соціально-економічної та політичної шкоди державам у перехідний період. На сьогодні, в епоху розвитку промисловості, індустрії, сучасної техніки та новітніх технологій, зростання великих міст і значної концентрації людських ресурсів, виникла потреба в оптимальному поєднанні принципів державного та ринкового регулювання. Більшість сільських та селищних Рад, а також і районних Рад неспроможні самостійно вирішувати соціально-економічні проблеми, що виникають у сільській місцевості. Саме тому постає необхідність поєднання регуляторних переваг ринку і держави та інформаційно-консультаційного забезпечення через створення та функціонування мережі сільськогосподарських дорадчих служб.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання розвитку сільськогосподарської дорадчої діяльності в сільськогосподарському виробництві висвітлені в працях відомих зарубіжних та українських вчених Ван Ден Бена, Стенлі Джонсона, Д. С. Алексанова, В. М. Кошелєва, Т. П. Кально-Дубінюк, І. М. Криворучка, М. Ф. Кропивко, Р. М. Шмідта та інших.

У процесі розвитку наукової думки всі аспекти інформаційно-консультаційного забезпечення тренінгових програм дорадчих служб АПК розширюються і поступово наповнюються переосмисленнями, доскона-

* Науковий керівник – доктор економічних наук, доцент Т. П. Кальна-Дубінюк

© Т. П. Кальна-Дубінюк, А. М. Поплавська, 2014

лішими положеннями та змістом. Поряд з тим, на тлі проблеми, яка досліджується, дедалі переконливішим і очевиднішим стає факт з'ясування сутності наукових засад державного регулювання сільсько-господарської дорадчої діяльності й потребує методологічного і методичного забезпечення.

Мета дослідження – узагальнення та поглиблення теоретичних і методичних засад та розробка обґрунтованих заходів державного регулювання сільськогосподарської дорадчої діяльності в Україні.

Виклад основного матеріалу. Дорадництво – це новий вид діяльності, що з'явився в Україні в процесі побудови ринкових відносин. Воно передбачає інформаційно-консультаційну діяльність в аграрному секторі економіки, розвиток дорадчих служб та агроконсалтингової освіти [1].

Історія розвитку дорадчої діяльності у світі свідчить, що існують різні моделі сільськогосподарського дорадництва: державна, приватна, громадська та змішана, які відрізняються між собою формами організації, залежно від політичного устрою держави, її менталітету, джерел фінансування [2]. Переважним для всіх формувань є те, що на етапі становлення селянського класу значна роль в цьому належала державі.

З переходом аграрного сектору до ринкової економіки, проведенням корінних змін у відносинах власності, відбувається процес удосконалення не тільки організації сільськогосподарського виробництва, його матеріально-технічного забезпечення та фінансово-кредитної політики, а також і дорадництва. Набуває актуальності ринкова система дорадчої діяльності шляхом поширення сільськогосподарських знань та інформації з використанням усього ресурсного потенціалу країни, включаючи наукові, освітні, виробничі, фінансові та інші можливості.

Розвиток дорадництва в Україні пов'язаний з особливостями його створення та фінансування на різних рівнях управління – у складі Міністерства аграрної політики та продовольства України, при НААН України, при вищих навчальних закладах, асоціаціях, та комерційних структурах.

Формування мережі сільськогосподарських дорадчих служб в Україні є пріоритетним напрямом державної аграрної політики. Це зумовлено кардинальними змінами в аграрному секторі економіки України, що відбулися останніми роками в процесі здійснення земельної та аграрної реформи. Процес розвитку дорадництва в Україні триває. У ході цього процесу при підтримці різноманітних донорських проектів було створено ряд обласних аграрних дорадчих служб, що охоплюють своєю діяльністю цілі області. Досвід роботи цих служб показує наявність вагомого попиту на дорадчі послуги, а також важливу роль, яку вони відіграють у розвитку ринкових відносин в аграрній сфері, підвищенні рівня життя сільського населення та відродженні соціальної інфраструктури села [3].

Сільськогосподарська дорадча діяльність це сукупність дій та заходів, спрямованих на задоволення потреб сільськогосподарських товаровиробників і сільського населення у підвищенні рівня знань,

організації та проведенні тренінгів, семінарів, демонстраційних показів та удосконаленні практичних навичок прибуткового ведення господарювання, поліпшення добробуту селян та розвитку сільської місцевості.

Така діяльність, спрямована на підвищення інтелектуального потенціалу села та на якісні зміни рівня знань сільськогосподарських товаровиробників і сільського населення, призводить до зміни психології (формування ринкових стереотипів мислення й поведінки) і зростання мотивації виробничої та соціальної діяльності у сільських громадах. Сільськогосподарські дорадчі служби, з одного боку, допомагають сільським товаровиробникам прибутково вести бізнес, а з іншого – сприяють здійсненню державної аграрної політики, ефективному розвитку аграрного сектору економіки, процесам інтеграції науки у виробництво, підвищенню рівня життя сільського населення.

Освоєння методів сільськогосподарського дорадництва особливо важливе для управлінських працівників районного, обласного рівнів управління АПК, регіональних сільськогосподарських дорадчих служб, консалтингових фірм. Сільськогосподарське дорадництво складається з компонентів розповсюдження сільськогосподарських знань та інформації: інформування, підвищення кваліфікації, впровадження нововведень, експертного консультування.

Державне регулювання сільськогосподарської дорадчої діяльності полягає в забезпеченні формування та розвитку інфраструктури сільськогосподарської дорадчої діяльності в Україні, забезпеченні суспільних інтересів у питаннях сільськогосподарської дорадчої діяльності, створенні конкурентного середовища серед суб'єктів сільськогосподарської дорадчої діяльності та серед вищих навчальних закладів III–IV рівня акредитації, що здійснюють професійну підготовку сільськогосподарських дорадників.

Державне регулювання здійснюється на загальнодержавному рівні – Верховною Радою України, Кабінетом Міністрів України та центральним органом виконавчої влади з питань аграрної політики [4].

Основними напрямками державного регулювання сільськогосподарської дорадчої діяльності є:

- контроль за додержанням законодавства суб'єктами дорадчої діяльності при її здійсненні;
- забезпечення норм і рівня професійної підготовки дорадників, експертів-дорадників та контроль за їх додержанням;
- контроль за виконанням суб'єктами дорадчої діяльності умов здійснення цієї діяльності;
- сприяння встановленню єдиних норм та правил дорадчої діяльності в Україні;
- виділення коштів з державного та місцевих бюджетів для покриття витрат на здійснення дорадчої діяльності.

Головними повноваженнями Верховної Ради України є визначення засад державної політики в галузі дорадчої діяльності та затвердження державної цільової програми сільськогосподарської дорадчої діяльності

як складової частини Державної програми економічного і соціального розвитку України на короткостроковий період.

Головними повноваженнями Кабінету Міністрів України є реалізація державної політики в галузі дорадчої діяльності та розробка й забезпечення виконання державної цільової програми сільськогосподарської дорадчої діяльності як складової частини Державної програми економічного і соціального розвитку України на короткостроковий період. Крім цього, Кабінет Міністрів України розроблює і затверджує ряд нормативно-правових актів: Порядок використання коштів за бюджетною програмою “Фінансова підтримка заходів в агропромисловому комплексі” для державної підтримки сільськогосподарської дорадчої служби; Положення про Реєстр сільськогосподарських дорадчих служб; Положення про Реєстр сільськогосподарських дорадників та експертів-дорадників тощо.

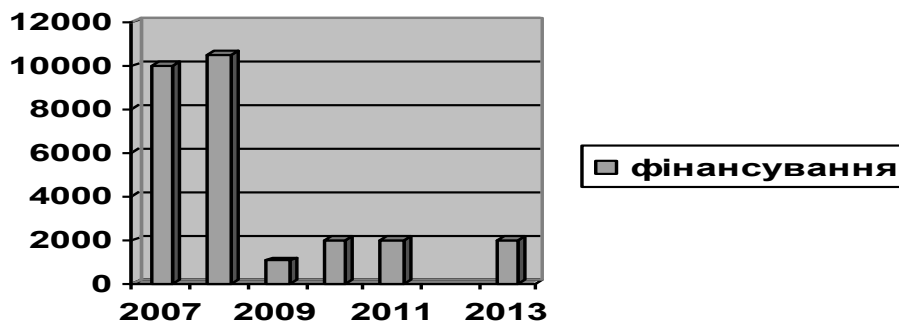
До повноважень центрального органу виконавчої влади з питань аграрної політики в галузі дорадчої діяльності належать:

- внесення пропозицій щодо формування державної політики в галузі дорадчої діяльності;
- участь у розробленні та реалізації загальнодержавних програм дорадчої діяльності;
- здійснення державного регулювання в галузі дорадчої діяльності;
- розроблення та затвердження, відповідно до закону, нормативно-правових актів, норм і правил у галузі дорадчої діяльності;
- вирішення інших питань у галузі дорадчої діяльності відповідно до закону.

До цього ж, центральний орган виконавчої влади з питань аграрної політики розроблює і затверджує ряд нормативно-правових актів: Порядок участі суб'єктів дорадчої діяльності у конкурсі на виконання бюджетної програми “Фінансова підтримка заходів в агропромисловому комплексі” для державної підтримки сільськогосподарської дорадчої служби; Положення про кваліфікаційне свідоцтво сільськогосподарського дорадника та сільськогосподарського експерта-дорадника, тощо.

На сьогодні в Україні працюють 70 сільськогосподарських дорадчих служб. Вони надають практичну допомогу фермерам в освоєнні методів прибуткового господарювання, застосування сучасних технологій, створення несільськогосподарських видів бізнесу (зелений туризм, ремесло, надання різноманітних видів послуг), сприяють створенню сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів, розвитку сільських кредитних спілок, комунальних підприємств, громадських організацій, формуванню суб'єктів малого і середнього бізнесу в сільській місцевості. Також сільськогосподарські дорадчі служби взаємодіють з науковими установами та організаціями й надають дорадчі послуги органам виконавчої влади і місцевого самоврядування з питань підготовки та реалізації планів соціально-економічного розвитку, формування громадянського суспільства.

Стан фінансування дорадчої діяльності у 2007–2013 рр. подано на рисунку.

Стан фінансування дорадчої діяльності у 2007–2013 роках

Державною цільовою програмою розвитку українського села на період до 2015 року передбачено фінансування державної підтримки сільськогосподарської дорадчої служби в обсязі 64 млн грн за рахунок коштів державного та місцевих бюджетів. Однак фінансування проведено лише частково.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Україна – країна з потужним агропромисловим потенціалом та величезними перспективами розвитку сільського господарства. Вона володіє сприятливими кліматичними умовами та якісними земельними ресурсами, наявність яких свідчить про можливість ефективного розвитку сільськогосподарського виробництва. Однак недостатнє інформаційно-консультаційне забезпечення сільськогосподарських товаровиробників стримує її успішний розвиток. Створені в країні сільськогосподарські дорадчі служби сприяють в наданні допомоги сільському населенню та сільськогосподарським товаровиробникам в отриманні необхідних знань та впровадженні інноваційних технологій.

Такі служби мають бути гнучкими, динамічними структурами, які швидко відгукуються на потреби клієнтів.

Діюча система сільськогосподарського дорадництва не забезпечує широкого доступу сільськогосподарських товаровиробників та сільського населення до соціально спрямованих дорадчих послуг.

Міністерство здійснює ряд заходів щодо формування державної системи сільськогосподарського дорадництва в Україні, яка дасть можливість охопити наданням соціально спрямованих дорадчих послуг 90 % суб'єктів господарювання на селі, сільського населення та сільських громад і створити умови для підвищення прибутковості сільськогосподарського виробництва, розширення сфери зайнятості та підвищення добробуту сільського населення, заохочення молоді до роботи й проживання в сільській місцевості, поліпшення інфраструктури сільських населених пунктів.

Важливим перспективним напрямом підтримки існуючих і новостворюваних аграрних формувань є створення національної мережі сільськогосподарських дорадчих служб. Вона покликана сприяти розвитку ринкової економіки в сільській місцевості, зростанню прибутковості аграрних підприємств, підвищенню рівня доходів та поліпшенню добробуту сільського населення.

Ключовою структурою системи сільськогосподарського дорадництва має стати Національний центр сільськогосподарського дорадництва, який за змістом діяльності має бути навчально-координаційним, ресурсним та організаційним центром як державної, так і недержавної системи сільськогосподарського дорадництва в Україні.

Створення такого центру передбачено Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 23 травня 2012 р. № 303-р. «Про затвердження плану заходів щодо реалізації Концепції формування державної системи сільськогосподарського дорадництва на період до 2015 р.».

Незважаючи на проблеми й труднощі, які стоять на шляху розвитку цього напрямку інформаційно-консультаційних послуг, особливо в умовах світової фінансової кризи, можна констатувати, що сільськогосподарське дорадництво, без якого неможливий подальший розвиток сільського господарства і сільських територій, поступово утверджується в Україні.

Список літератури

1. Кропивко М. Ф. Основи аграрного консалтингу : навч. посіб. / [М. Ф. Кропивко, Т. П. Кальна-Дубінюк, М. Ф. Безкровний та ін.]. – М. : Агроконсалт, 2004. – 224 с.
2. Кальна-Дубінюк Т. П. Організація інформаційно-консультаційного забезпечення сільськогосподарських підприємств : монографія / Т. П. Кальна-Дубінюк. – Ніжин : Лисенко М. М., 2012. – 363 с.
3. Кальна-Дубінюк Т. П. Проблеми та напрями підвищення ефективності агроконсалтингової діяльності в Україні / Т. П. Кальна-Дубінюк // Формування ринкових відносин. – 2012.– № 11.– С. 146–153.
4. Кропивко М. Ф. Шляхи розвитку сільськогосподарського дорадництва в Україні / М. Ф. Кропивко // Науковий вісник НУБіП України. Серія «Економіка, аграрний менеджмент, бізнес». – 2011. – Вип. 168. – Ч. 3. – С.10–16.

Рассмотрены меры государственного регулирования сельскохозяйственной консультационной деятельности, которые могут использоваться регионами Украины как методические разработки и внедряются в практическую деятельность объектов информационно-консультационной инфраструктуры и органов государственного управления различных уровней. Определены особенности государственного регулирования сельскохозяйственного консультирования в Украине.

Консультационная деятельность, сельское хозяйство, государственное регулирование.

Considered measures of state regulation of agricultural extension services that can be used as regions of Ukraine methodological developments and implemented in real practice information and advice infrastructure and public administration at different levels. Showing the features of state regulation of agricultural extension in Ukraine.

Advisory services, agriculture, regulation.

УДК 336.741.236.2:336.711

РЕГУЛЮВАННЯ ГРОШОВОЇ МАСИ НАЦІОНАЛЬНИМ БАНКОМ УКРАЇНИ

І. О. Коломієць, студентка*

Досліджено методи регулювання грошової маси в Україні, які використовує НБУ у своїй політиці, підходи до її аналізу і розробки необхідного забезпечення щодо управління нею.

Банк, грошова маса, банківське регулювання, показник грошової маси.

Сукупний грошовий оборот забезпечується певною масою грошей, величина якої має важливе значення для діяльності центрального банку та грошово-кредитного регулювання економіки країни.

Зміна маси грошей, що циркулює в економічній системі, може суттєво вплинути на реальний випуск продукту, рівень цін, зайнятість тощо.

Грошова маса – це загальна сума залишків грошей у всіх їх формах, які перебувають у розпорядженні суб'єктів економіки у певний момент часу [1].

Оскільки контроль за кількістю грошей надзвичайно важливий для економічної стабільності, необхідно володіти адекватними можливостями для вимірювання грошової маси. В умовах розвинених ринкових відносин визначення кількості грошей є надзвичайно складним завданням. Це пояснюється тим, що в сучасній економіці різні види активів одночасно тією чи іншою мірою виконують усі основні функції грошей (засіб обігу, міра вартості, засіб нагромадження). Тому постає необхідність регулювання грошової маси Національним банком України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми державного регулювання грошової маси досліджували такі провідні українські вчені-економісти, як О. Василик, А. Гальчинський, В. Геєць, В. Лагутін, В. Лисицький, І. Лютий, В. Міщенко, А. Мороз, П. Нікіфоров, А. Пересада, М. Пуховкіна, М. Савлук, В. Стельмах, А. Чухно та ін.

* Науковий керівник – доцент Л. А. Аврамчук